

UN POET ROMANTIC

(Scene în versuri)

Transcrierea acestei piese a urmat tipăritura Un poet romantic (scene în versuri) de M. Millo, Iași, Tipografia Buciumul roman, 1850. În acest text slova *ă* apare în cuvinte ca: stricat^ă = stricată), r^ăsun^ă (=răsună), cu valoarea *ă*, iar în cuvinte ca: t^ărn^ănd (=tirind), s^ăntem=sintem), gem^ănd (=gemind) etc. cu valoarea *i*. Același cuvint apare scris și cu *i* sau *ă* și cu *ă* : c^ănd, c^ănd; b^ătr^ăn, b^ătr^ăn, etc., dovedind că este vorba de o deprindere tipografică care nu corespunde realității fonetice. Din acest motiv, transcrierea slovei a fost făcută urmînd regulile ortografice actuale și notînd acolo unde fonetismul actual impunea, fie *ă*, fie *i*. Apeași măsură am adoptat-o și pentru onomatopee: hîrcînd, sfîrîește pentru h^ărcînd, sf^ărc^ăește.

Pe *ă* l-am transcris, în general, prin *i*. A fost însă transcris și prin *in*, în cazuri ca: p^ăn^ănoapte (păn-in noapte) ^ăns^ăzi (=insjezi). *Ū* nu a fost transcris după consoană, la sfîrșitul cuvintelor: domn^ă, poet^ă, sau după consoană muiată: boier^ă ori semivocală: voi^ă. A fost însă transcris prin *u* în cuvinte ca: liu, știu, s-au, și atunci cînd făcea legătura cu cuvîntul următor: cadu-n (cadu în) *I* a fost redat în general prin *i*, și chiar prin *e*, în iubiam (=iubeam). *Ė*, în situații ca l^ă ascultă, dați vo^ă a fi barbați, l-am transcris prin *e*, adăugîndu-i linioara de legătură cu vocala inițială a cuvîntului următor: le-ascultă, dați voie-a fi barbați.

Scrieri ca seu, zeu, tiner, pentru său, zău, tinăr nu au fost respectate. considerîndu-le șapte de grafie.

Am redat prin iată, ia, poezia, bărbăția formele eată, ea, poeziea, considerînd că scrierea ea este rezultatul notării aproximative a diftongului ia, ca în limba actuală. Așa a fost transcris așa. Forme ca scîntee, trăește, femeie, voesc, au fost transcrise intercalîndu-se între cele două vocale un *i*, ca în ortografia actuală: scînteie, trăiește, femeie, voiesc. Acuș a fost transcris acuși Chipzui a fost transcris chibzui.

PERSOANE

Stan, boieri bătrîn
Marița, femeia lui
Un poet romantic
Antohei, prietinelul lui Stan

SCENA I

Marița, Stan.

Stan

În zadar îți trudești limba, în zadar, Marițo, cerci,
După cum odinioară, iar supt giugu-ți să mă pleci ;
Au zburat acele zile, ca p-un urs cînd mă giucai,
Cînd pe ceas pe ceas cu vorba-ți după placu-ți mă purtai ;
Nu-s acel de mai-nainte, nu ! să știi că m-am schimbat ;
Din copil ce-am fost pîn-astăzi, voi de-acum să fiu bărbat,
N-au mai mult la mine treacăt sfat și țipet femeiesc,
Vai de-acei care le-ascultă ! Numai eu știu ce pățasc !

Marița

Ei ! ș-apoi ? a cui e vina, dacă rolul vă uitați,
Și pe noi în locul vostru ne dăți voie-a fi barbați ?
Voi vă ziceți parte tare, pe noi slabă o numiți,
Cu a noastră apărare, voi sînteți îndatoriți ;
Și, mă crede-aceste plîngeri micicum cinste nu vă fac,
Eu de-aș fi în locul vostru, mulțămită aș fi să tac.

Stan

Las' că tu așa, Marișo, nu se cade să vorbești...
Slavă Domnului, în starea, azi, în care te găsești,
Ț-ai închiat catastihul, lumea de tine-au scapat,
Ș-așa dar între-amîndouă dareaverea s-au curmat.
Nu mai vezi picînd la poale-ți cîrd de tineri slăvitori
Ca să-ți spuie din oftare că ești chiar buchet de flori,
Ba nici Stan al tău acuma, zău, nici lui nu-i vine dor
Să-ți mai zică ca odată : pentru ochii-ți mă omor !
S-au perdut, s-au stins în tine acel farmec îndrăcit,
Ce din om, neom îl face, pe barbatul ce-au lovit.
Frumuseța tinereții nu s-arată nici c-au fost,
Deși roșul, până astăzi tot îl ții la al său post !

Marișo

Și cu ce gînd, aste vorbe dumneta, mă rog, îmi spui ?
Socoți, poate, că, prin ele, spaimă-n suflet vrei să-mi pui ?
Socoți, poate, că, de ciudă, voi lua cuțit în mîni
Spre-a-mi curma a mele zile înfingîndu-l în plămîni,
Sau că, părul displetindu-mi, mă voi duce să mă-nec ?
O ! de-ți trec pin gînd aceste, să mă ierți, dar ai cap sec.

Stan

Nu, cucoană, dă-mi iertare, eu acestea nu gîndeam,
Nu acum, dar niciodată, nici amor cînd vredniceam.
O femeie măritată, fără stîmpăr, cînd o vezi,
Din loc în loc, zi și noapte, umblînd după frunze verzi,
Ce se scoală pe amează și mai șede cîte-un ceas,
La tot benchiul ce-și lipește cînd pe buze, cînd pe nas,
Ș-apoi zboară în trăsură și pin tîrg și-n mahala,
Pe la rădiu, pe la dughene, pin beilic și-n salhana,
De-acelea la verișoara, numai pîn-în podul roș,
Să-i arăte că mantela minunat face foș, foș ;
Ș-așa ziua, pîn-în noapte, ba și noaptea pîn-în zi,
Bate podul cu gînd, mîine, tot acel trai a-l păzi,
Să știi dar c-acea femeie are boala cestui veac,
Pe barbatul ei urăște, boală ce greu află leac.
De-acea patimă, cucoană, și dumneta sufereai
Cînd pe uliți mai-nainte cărărușa ț-o perdeai.

Dar aceste toate vîrsta între noi le-au potolit,
Și iată-ne sîntem astăzi chiar cum singuri am dorit:
Nici ca să ne rîdă lumea doi bătrîni amorezați
Sau iar tot în sfezi și-în harță după cum trăiesc mulț-alți
Ce ca niște vechi prietini mergem lin pe-a vieții drum,
Norocînd a noastre fete pîn-a nu ne face scrum.

SCENA II

Cei de mai-nainte, Tînărul.

Tînărul

Cine-au pronunțat aice dulcele nume de fete?
Unde sînt acele verguri?

Stan (*la sine*)

Cine-i fiara ast' cu plete?

Marița (*la sine*)

Și cu barba-n furculițe.

Tînărul

Ați zis fete, am auzit!

Ah, coarda inimei mele ca o strun-au zbîrnîit!

Stan

Domnișorul cine este?

Marița

Ce poștești în casa noastră?

Tînărul

Favoritul poeziei, eu sînt șerbul dumnevoastră,
Autor, însă nu mîndru, prin urmare mă-nclinez. (*El se-nchină.*)
Cuconiță... și cucoane, mult plecat mă însemnez!

Marița, Stan

Bine, dar...

Tînărul

O !... știu ce-ți zice, un poet nu s-îngiosește...
Tu, pe-a cărui frunte geniul ca o flacără lucește,
Mergi tot țăntuș, dîrz cu capul, pasu-n vînt, ochii la cer...
(*El, mergînd, se împedică.*)

Ia vedeți !... însă nu-s mîndru, și dar libertate cer...
Să... (*se închină*) cocoană !... și cucoane !...

Marița

Mă rog, lăsați etichetu...

Stan

Zi mai bine...

Tînărul

Ba, nici cum, voiesc să vă dau respectu ;
Cuconița... și cucoane ! (*Se închină.*)

Marița (*în parte, făcînd complement*)

Ii un tînăr prea de treabă !

Stan

Mă rog, domnule, ce cauți ? la ce vii ? zi mai de grabă !
Stăm de-un ceas acum la vorbă și ce vrei încă n-ai spus.

Tînărul

Cum, pe Dumnezeu tonantul ! încă mintea-ți n-au pătruns,
N-au rupt vălul ce m-ascunde cu-a lui pătură brumoasă !
Stăi, ascultă, ș-îți destupă înțelegerea-ți cea groasă !
Subt a climei noastră ceață, subt al ei surit tavan,
Subt un cer balțat de nouri și în floare de bostan...

Marița

Mă rog, domnule, ce spuneți ?

Tînărul

Tacă-ți pliscul cel de țarcă,
Nu-mi opri geniul de coadă, cînd el zborul își-ncearcă !

Subt a cliemei noastre ceață, subt al ei surit tavan
Subt un cer balțat de nouri și în floare de bostan,
În a țării atmosferă vînto-colbo-umedoasă,
În a Iașului duhoare, greu bacalo-jidovoasă,
Respireaz-un suflet tînăr, ici, în peptul ist focos,
Împroșcînd de-amor scînteie, ca fer roș subt un baros.
A mea inimă vibrantă, ca o harfă de zefire
A cui strune-ar fi urzite de-a paingănelui fire,
La tot suflul de iubire, la tot șoptul călduros,
La o silavă, virgulă, la tot punctul amoros,
A mea inimă de flacări deodată sfîrăiește
Ca o rîșniță de țară, ce în bobodă rîșnește !

Stan

Domnule, ce are-a face ?...

Marița (*încet lui Stan*)

Ei taci! nu vezi că-i lipșit,
Mă tem să nu-i vie-o toană să ne strîngă-acum de gît.

Stan

Domnule, ce are face, acea rîșniță stricată.
Cu o harfă, c-un paingăn...

Tînărul (*fără să audă, declamînd deodată*)

Zicere înflăcarată !

Marița (*spăriindu-să*)

Valeu !

Stan (*asămine stupindu-și în sîn*)

Ptu ! lua-l-ar naiba !

Tînărul (*luîndu-i răpede de mînă*)

O, bătrîni nesocotiți !

De ce-ați zis cuvîntul fete ? Ați zis fete și nu știți
Că-acest nume amar-dulce, vijălos răsună-n mine...
Și ca viforul pe frunze, smulge, rumpe-a mele vine.
De ce tocmai cînd, la ușă-ți, eu treceam neîngrijit,

Cu cuvîntul cest de fete, ca cu-n glonte m-ai pocnit,
Și, tîrîndu-mă de plete cu-a lui vrajă păn-aice,
Nevoiți un poet liric la picioare să vă pice
Obosit cerînd iertare și din gușter hîrcîind,
Ca paserea ce-și dă duhul din aripe-și filfiind! (*Cade în
genunchi suspinînd.*)

Marița

Frate, frate ?

Stan

Ce țe-i dragă ?

Marița

Imi vine s-o rup de fugă

Dincolo în cea odaie.

Stan

Las', acuși tai vorba lungă.

Imi vine să scot luleaua de la vînjosul ciubuc
Să-i aștern pe spete stihuri colea, de la meșteșug.

Tinărul (*sculîndu-să iute*)

Cuconiță și cucoane, sînt poet, poet romantic
Și din peptu-mi poezie, vedeți, curge gemînd jalnic.
Cu talente feliurite, ce vă place mă găsiți :
Scriu, prescriu, prefac traduceri, prelucrez cum nu gîndiți,
Advocat, vatav, profesor, șnuruiesc încă și delle
Și paing de tribunaluri în corciocurile mele
Mulți răzăși, muscuțe proaste, cadu-n lațu-mi bîzîind ;
Pentru versuri am metodă, să fac sute și dormind.
Ieu o cușmă, vîr la literi, ca o mîină... și mai multe,
Scutur tare... și pe masă, calde, calde, le-arunc iute.
Cuplete apoi, ca mie în cap altui nu mai vin,
Ca eu cine le rimează și le toarce, toarce fin.
Așadar și prin urmare pomenitelor talente,
Voi ce-ați pus pojar în mine cu cuvîntul cel de fete,
Din a voastre fiice astăzi de soție una-mi dați
Și să știți că și de mine și de cer sînteți iertați.

Stan

Ce spui ?

Marița

Ce zici ?

Tînărul

Numai una.

Marița

Auzi poznă !

Tînărul

Unică !

Stan

Doar nu-s chelbaș munsiu ista !

Tînărul

Care-aveți mai mititică.

Despre zestre nu vă temeți, eu banii disprețuiesc,
Orișicît de mulți să fie... înapoi nu-i dau ; primesc.

Marița

Să-mi jărtfesc eu copilița ?

Stan

Să-mi arunc a mele fete !

Marița

La stropșiți, la niște tuieși...

Stan

Scurți la minte, lungi în plete.

Marița

Ei, da' bine s-o dus veste peste nouă mări și țări,
Să-mi dau fata, copilița, dup-un tufă-n buzunări,
Un bezmetic fără casă, un calare pe prăjîină...

Tînărul

Madamă, taci, taci, madamă !... ai noroc că ești bătrînă.

Marița

Bătrînă ! ce ai zis bătrînă ? pușchiule fără' de obraz !
Mă duc, mă duc c-am să leșăn și mă-nnăduș de necaz.

SCENA III

Stan, Tînărul

Tînărul

Să-ți spui drept, cucoane dragă, ți-i hapsînă băbătia.
Dar dumneta, arhon ista, care știi ce-i poezia,
Cred că nu-i mai sta la gînduri...

Stan

Nici un tenchi ș-îți spun așaș
Ieși munsiu cît îi cu cinste, să nu capeți un cevaș.

Tînărul

Cum, bătrînule sumețe, pe-un poet gonești, ameninți,
În loc să-i ieși înainte, cu făclii și cu cadelniți ;
Tu nu știi că tineritul care azi îi domnitor
Pasul țărei îndreptează cătr-un mare viitor ?
Tu nu știi, nu știi bătrîne...

Stan

Ba știu, ba știu, din pacate,
Că tot ce-au lăsat bătrînii, voi le-ați schimosit pe toate ;
Ia, de-aceea merge lumea cu naintea înapoi,
Căci acum cu franțuzasca v-ați șonțit și mintea-n voi.

Tînărul

Zi mai bine, ia, de-aceea ignoranța se lățăște,
Neputînd al nostru geniu a o sparge cum dorește,

Pentru că sub barba voastră pregiudețiile clocesc,
Mii de viții ce pe-ncetul duhuri libere robesc.
Pentru că sînteți, în țară, o rugină rozitoare
Ce se-ntinde și corumpе tot ce-i tînăr, ce-i în floare,
Virtuți, rație, onoruri, simtemente...

Stan

Mă rog, stăi.

De ai chef să ne-nțălegem, te poftesc apoi întăi
Să-mi vorbești cu profimie, get-beget moldovenește,
Căci n-am cinste a-ți ști limba ș-a-nțălege păgînește,
Și al doile, cuvîntul să-l rostești evghenicos,
Căci altfel apoi m-oi duce, fiind dulos tapinos.¹
Lăsați, uitați aste vorbe, de la șonți împrumutate,
De-ați lua voi de la dînșii a lor fapte lăudate,
Am agiunge curînd bine, dar anapoda urmați,
Momițiți tot a lor rele, ș-a lor bune le lasați!

Tînărul

Bine! Eu după plăcere-ți voi vorbi cum știi... prostește,
Dar te giur pe alba-ți barbă nu-mi grăi turco-grecește
Căci de ieu aceste ziceri, ziceri sfinte ce-mi lipsesc,
Le ieu dar că sînt a mele, la străini nu calicesc.
Maica dreapt-a limbei mele e latina, lumea știe,
Ce muri, bătrînă-n veacuri, într-o glorie tot vie.
Dar un ghiuj a cărui vîrstă mintea lui au ruinat
Ș-a cui tidvă-i bună numai la guzgani de aruncat
Nu e vrednic să priceapă.

Stan

Mangositule, afară!

Ieși c-oi da-n păcat cu tine, ieși!... auzi, așa ocară!

Tînărul

Mie-mi zici să ies afară?

Stan

D-apoi cui? Ia, ție dar!

¹ Slugă smerită (gr.).

Tînărul

Tremură de-a mea urgie!

Stan

Piei, lipsi, ieși! că ieu un par!

SCENA IV

Stan, Tînărul, Antohi

Antohi

Da' ce este, nene Stane?

Tînărul (lui Stan)

Am să te-ucid ca pe muște.

Stan

Ia, un turbat, mări frate, ia sama să nu te muște.

Tînărul

De hazardul ce v-aduce, domnule, sînt încîntat;
Acest căzut în pruncie, acest ghiuj m-au insultat;
Așadar a cinstei lege fiind, cum știți, aspră foarte,
Eu pe-acesta, după forme, îl condemnez să-și ia moarte;
Fug, alerg și-aduc pistoale, secondat ești dumneata.
Zbor, mă-ntorc cu patru focuri... tu poți groapa a-ți săpa.

SCENA V

Stan, Antohi

Stan

Ai văzut, Antohi, ce belea pe mine?

Antohi

Da', bine, aista ce are cu tine?

Stan

Da' mai știi eu, frate, ci c-îi un poet
Și deodată-îmi cere, parcă am căpchiet,
Cu topuzu frate, să-i dau cic-o fată!
Da, mînca-l-ar uliu, da, bată-l¹ să-l bată...

Antohi

Ia las', las', moș Stane, nu te război,
C-așa-s toți bătrînii, nu știm chipzui.
Cum videm vrun tînăr c-o leacă de plete,
Vai de el, sărmanu, și cădem pe spete.
Vremea merge, merge, noi dăm înapoi,
Bătrînii sînt vechii, tinerii cei noi.
Aceasta, măi frate, progres se numește,
Cine nu-l urmează, moare, nu trăiește.

Stan

Progresu, progresu, ce progres atît,
Cînd te-aud, Antohi, zău, mă strîngi de gît!
Ce bine mai face progresu-mnitalu?
Ne strică copiii și ne ia parale.
Era mai nainte, ne spun cei bătrîni,
Ciumă și lăcuste, tatari și căpcîni.
Iar acu progresul pe noi năpădește,
Capul nu ne-l taie, da' îl nebunește.

Antohi

Ce ne nebunește, nenio, nu-i progres,
Sînt vechi rămășițuri ce la piele ies.
Știi, omul cînd are în el răutate
Și c-o alifie trupu-și freacă foarte,
Tot răul dinnuntru îi iesă-n obrazi,
Așa noi pățirăm cu progresul azi.
Ne frecăm cu dînsul, fără să vrem, poate,
Și pe nas îndată ne-nfloresc pacate.
Acum nu pot zice că sîntem frumoși,
Avem ceva pete, sîntem cam... buboși,

¹ In original : *bătă-l*.

Dar cum zice turcul, helbet, vreodată
Și noi doar vom prinde la pele curată !

Stan

Ba-i prinde la lepră ș-îi muri cu ea.

Antohi

Ba-i face pe limbă-ți cât pumnul pușchea !...

BABĂ HÎRCA

Operetă-vrăjitorie
în două acte și trei tablouri